

weekend

Waarom we ze zo graag zien vliegen

INZICHT NATUUR Vogelspotten is geen rare hobby meer. Het is een lifestyle, met als nieuw hoogtepunt 17.000 verkochte exemplaren van *De slimste vogelgids*, een boek met 192 broedvogels. Bestsellerauteur Jan Rodts zit in de Brenne, Frankrijk. Hij wil voorgoed naar daar verhuizen. 'Waarom? Hier zit een wielewaal in mijn tuin.'

Ooit was de wielewaal een Vlaams vogelsymbool. In 1933 richtte de Kempense pastoor Frans Segers een vereniging voor vogelstudie op. De statuten werden in het Frans opgesteld. Niet naar de zin van Segers, die zijn vzw daarop De Wielewaal noemde. Voor het geel en zwart van de vogel, wordt er soms gemompeld. Tervijl de vogel een rode bek heeft.

Ach, het kan de vogelaar van nu niets schelen. Vogelspotten is trendy, met boeken, mezenballen, een nieuwe verrekijker en een Zweedse wandelbroek. Bovendien is de wielewaal bedreigd in Vlaanderen. De kans dat je hem ziet, is nihil. Hem horen is al veel. Hij fluit zoals een dikke buurman in een blauwe stofjas. Maar bij Jan Rodts zit hij gewoon in de hoge eiken achter zijn huis.

'Dit is een paradijs', zegt hij. 'Met boomleuwerik, hopen, putters, een kerkuil in de schuur, een bosuil in de berk bij mijn slaapkamer. Nog twee jaar en ik ga hier met pensioen.'

Zo oud is Rodts nochtans niet, geboren in 1962, 27 jaar algemeen directeur geweest van Vogelbescherming Vlaanderen. 'Maar ik begon veel vroeger te werken. Ik was zeventien toen ik op leercontract ging. Van vogels wist ik toen nog niets. Ik herstelde textielmachines in Sint-Niklaas. Mijn vader had een kousenfabriek: Rodts Gebroeders. Hij breide kousen voor de overheid, luchtmacht, zeemacht, politie.

Overvrijbaar zijn ze. Ik draag niets anders. Vooral niet in mijn rubberlaarzen.'

Dode papegaaien

Hij lacht, want de laarzen zijn van het merk Aigle. Het hoort bij de lifestyle van de vogelaar: Aigle, Fjällräven, en Swarovski. En iedereen koopt vogelboeken, niet alleen slimme veldjagers, ook monografisten, boeken die over één vogelsoort gaan. Ooit vond je de boekjes van Dr. Jenny De Laet alleen op Catawiki. Eigenaardige titels als *De vier seizoenen van de koolmees* of *De roodborst dichtbij en ver weg* bekoorden de massa niet. Vandaag liggen fraaie uitgaven over de mus en de meerkoopt op tafel in boekhandels waar je ook koffie kunt drinken. Rodts: 'Hemel en aarde moest je vroeger bewegen om vogels onder de aandacht te brengen. Om het nieuws te halen, had je jachtmisbruik nodig, of een illegale import van exotische vogels, met dode papegaaien uit Kameroen

op de bodem van de kist. Nu zit de vogeltelling in het journaal. Het jaarlijkse huismussentelweekend mobiliseert duizenden gezinnen. Het zegt wat over de natuur. Twintig jaar geleden waren mussen nog een pestsoort die je mocht bestrijden. Ze zaten onder je terrastafeltje, wachtend op kruimels van het koeke bij de koffie. Vera Dua heeft er op verzoek van Vogelbescherming Vlaanderen een einde aan gemaakt. Overigens is Dua de enige minister van Leefmilieu die vogelde.'

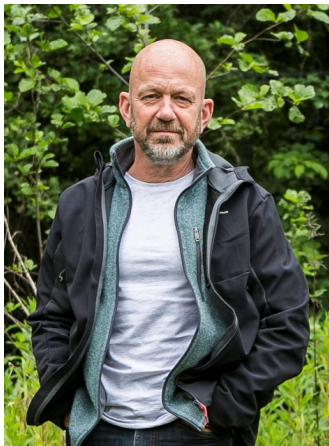
Over de meeste anderen kunnen we het maar beter niet hebben. Rodts is moegestreden. 'Politiek, vogelvangst en jacht', zegt hij. Het zijn de redenen waarom hij in 2017 het directeurschap van Vogelbescherming Vlaanderen aan de haak heeft gehangen. Volgende week begint de vierde nieuwe voorzitter. Het zegt misschien iets over Rodts. Hoe gek moet je zijn om vogels te beschermen?

Koeke, met Marcel

De liefde voor vogels is een veiliger oord. Op het bidprentje van E.H. Frans Segers, Arendonk 1969, staat een zin uit de Bijbel. Mattheüs,

Jan Rodts: 'Wie naar vogels kijkt, kan niet anders dan er respect voor hebben.'

© Dirk Kerstens

hoofdstuk 6, vers 2: Aanschouw de vogelen des hemels. En koop 'De slimste vogelgids' van Jan Rodts. Ook al is het geen vogelbijbel. Rodts heeft aan heiligscheenis gedaan. Hij heeft 192 broedvogels op grootte gerangschikt! Niet op taxonomie! Volgens de regels van de kunst komen zwanen en ganzen eerst. Op het einde staan gorzen en dwaalgasten. Rodts' boek begint met het goudhaantje en eindigt met de

knobbelzwaan. En de keep staat er niet eens in! 'Het smelleken ook niet', vult hij aan, 'geen pestvogel, geen koperwiek en geen kolgans. Ik heb daar kritiek op gekregen. Maar het zijn vogels die je hier in de zomer niet ziet. Eigenlijk is *De slimste vogelgids* geen winterboek. Ik ben daar aan bezig. Er staan soorten in die hier alleen in de winter te zien zijn.'

Het klinkt commercieel, maar het zal de beginnende vogelaar veel genen besparen. Ik weet nog hoe ik op vogeluitstap in mijn beginperiode vol vertrouwen uitriep: gele kwikstaart. De vogelspotten naast mij keek niet op uit zijn telescoop. 'Over de winter in de Sahel', zei hij. Wie wil leren vogelspotten, kan niet om telescopstellingen en frustraties heen. Rodts maakt het de beginner zo comfortabel mogelijk. Geen enkele gids besteedt een dubbele pagina aan één vogel, met telkens twee grote, met zorg uitgezochte foto's. Het heeft een duit gekost. Uitgeverij Houtekiet heeft er dan ook anderhalfjaar aan getwijfeld. De eerste druk was groot, 3.000 stuks, om

'Ik krijg soms berichten van vrouwen die een roodborstje uit de klauwen van een sperwer hebben gered. Mevrouw, antwoord ik dan, die sperwer moet ook overleven'

Jan Rodts

Auteur en vogelbeschermers

bepland. Want laat ons wel wezen: de natuur is geen luthof. Het is een hel van eten en gegeten worden. Ik krijg soms berichten van vrouwen die een roodborstje uit de klauwen van een sperwer hebben gered. Mevrouw, antwoord ik dan, een sperwer moet ook overleven. Hij heeft wellicht al twaalf pogingen gedaan om iets te vangen. Misschien is hij vandaag wel omgekomen van de honger.'

Spreeuw in boter

Rodts mag dan een bestseller hebben geschreven en meesurfen op de lifestyle van het vogelspotten, bovenal blijft hij een beschermer. 'Ik hoop dat mijn boek laat zien waarom we de natuur moeten beschermen. Want wat er gebeurt, is beangstigend.' Rodts deinst niet terug voor vervelende verhalen. Hij heeft het over vogelsoorten die verdwijnen, habitatverlies, de daling van het aantal insecten en de opwarming van het klimaat. Zijn gids vermeldt bij iedere vogel waar hij staat op de Rode Lijst. Is hij kwetsbaar, bedreigd of in gevaar? Het helpt de vogelaar bij het determineren. Meent hij bijvoorbeeld een wulp te hebben gespot in de Bourgogne in Gent, dan kan hij beter nog eens kijken. De wulp is bedreigd in Vlaanderen. Hem zien is extra genieten van de exclusiviteit. Voor Rodts gaat het veel verder dan plezier. Natuurbehoud is prioriteit.

Wat Pokémons zijn voor puberjongens, zijn vogels voor de wandelaar. Het is *extended reality*, zeker nu we aan onze eigen omgeving gekluisterd zitten

Nog meer denken krijgt de lifestyle als hij over vogelvangens begint. De verontwaardiging schiet los. Wat commercieel is, doet er niet meer toe. 'Ik weet dat het ons al leden heeft gekost, maar ik kan het niet laten', zegt hij. 'Ik ben hoofdredacteur van het maandblad *Mens & Vogel*. Daarin koppen we af en toe titels als *De lelijke Middellandse Zee*, met lelijke foto's erbij. Op Cyprus heb je kraampjes waar je gefrituurde vogeltjes kunt eten. Roodborstjes, zwartkoppen – het maakt niet uit. Ze worden gevangen met lijnstoeken en geserveerd met polenta.'

Rodts klimt op zijn paard. Veel meer dan een vogelliefhebber is hij een vogelstrijder. 'Het is in de tijd in het Waasland begonnen, het mekka van de vogelvangst. Vogels werden verkocht bij de beenhouwer onder de toonbank of in een café. Ze vlogen met duizenden tegelijk in de netten. Het waren er zoveel dat hun schedeljes werden platgedrukt. Spreeuw, in boter gebakken, was een delicatessen. En nog altijd. Wat ik vertel, is geen verhaal uit de oude doos. Een paar jaar geleden hebben we nog spreuwendelers op heterdaad laten betrappen. Het zijn misdrijven die vragen om juridische stappen. Nee, dat is geen lifestyle meer. Net zo min wellicht als met een lading vers gedode spreuwen naar een vogelvangencentrum rijden, om ze aan revaliderende terenvalken en sperwers te voeren.' (lacht)

An Olaerts

eventueel uit de kosten te raken. Intussen is Rodts een goudhaantje bij Houtekiet. Maar hij geeft toe dat vogels kijken frustrerend is, ook met een boek vol mooie foto's. 'Ik herinner me mijn eerste zwarte specht nog. Ik moest een breimachine herstellen in de Kempen, toen ik ineens een zwarte kraai zag aankomen. Ik dacht dat ze een kamikaze was. Zo hard vloog ze tegen een boom aan. Maar ze klauwde zich natuurlijk vast tegen de stam.'

Hebberige putter

Volgens mij dragen de teleurstellingen bij tot de herinnering. Van veel vogels weet ik nog precies waar en met wie ik ze voor het eerst zag. De scènes branden zich in je geheugen. Klapekster, met Kris in Zichem. Koeke, met Marcel in Mechelen. Zwarte specht, met Kim in Zomhoven. Geen nachtegaal, met Luc in Diest. Meer nog dan een boek heb je goed gezelschap en geluk nodig. Jan Rodts knikt. Met grote spektakels heeft het niks te maken. Geén nachtegaal is ook veel waard. 'Of een braakbal met

een schedeltje erin.'

Zijn partner geeft hem soms een duw in de auto. 'Heb je nu nog niet genoeg buizerds gezien, zucht ze dan. Je zit al op de pechstrook.' Het maakt niets uit dat de buizerd de meest voorkomende roofovogel van het land is. Echte vogelliefhebbers krijgen er nooit genoeg van. Niet op de E40. Niet aan hun keukentafel. 'Ik heb een voedersilo opgehangen in de tuin', gaat Rodts verder. 'De interactie tussen de pimpelmezen is een plezier om te zien. Ze wisselen netjes hun beurt af op de stokjes. Putters zijn helemaal anders, moet vogeltjes hoor, maar hebberig. Er zit hier een putter die zichzelf urenleng zit vol te vreten. Alleen de boomklever kan hem van het stokje krijgen. En dan is er nog het roodborstje. Het kiest altijd voor het bovenste stukje, waar de zaadjes al voorbij zijn gezakt. Dan moet je hem zien kijken naar het lege gaaije! Om maar te zeggen dat het voor mij geen grijze wouw of geen steppelkiekendief hoeft te zijn. Ik ga ook geen vijf uur met een driepikkel zitten wachten in

een schuilhut. Ik ga niet op zoek naar speciale soorten. Nog minder tijd ik van aarlen naar de kust voor zeldzame waarnemingen. Er is niks mis met een waterhoen en staartmees. Het gaat me om de totaalervaring van de natuur, met planten, insecten én vogels. Vogels zijn de meest zichtbare wilde dieren in de natuur.'

Dat verklaart het nieuwe succes van vogels kijken. Wat Pokémons zijn voor puberjongens, zijn vogels voor de wandelaar. Het is een kwestie van *extended reality*, zeker nu we voor de veiligheid aan onze eigen omgeving gekluisterd zijn. 'Wie naar vogels kijkt, kan niet anders dan er respect voor hebben', zegt Rodts. 'Neem nu de gierzalwauw: geen bijzondere soort. Tot je haar datalaggeer uitleest. Dan blijkt dat ze van Haasdonk naar Botswana is gevlogen, de Sahara heeft omzeild om uiteindelijk in het Congobekken uit te komen. Negen maanden non-stop vliegen. Een gierzalwauw landt alleen maar op haar nest. Haar trek is ongelooflijk, de drang naar voedsel alles-

Van linksboven naar rechtsonder: kerkuil, koolmees, putter, roodborstje, bosuil, wielewaal, boomleuwerik en de hop.

© ds-fotomontage